

Novumstiftelserna

Ärendet

Ombildning av nuvarande Novumstiftelserna till centrumbildningar inom Karolinska Institutet

Förslag till beslut

Landstingsstyrelsen föreslår landstingsfullmäktige besluta

- att* uppdra åt landstingsstyrelsen att avveckla stiftelserna vid Novum (Centrum för bioteknik, Centrum för nutrition och toxikologi, Centrum för strukturbiochemi och Centrum för oral biologi,
- att* överföra nuvarande stiftelsers verksamhet till centrumbildningar inom Karolinska Institutet
- att* godkänna förslag till avtal mellan Stockholms läns landsting och Karolinska Institutet rörande de två centrumbildningarna
- att* nominera fem ordinarie ledamöter samt två suppleanter till var och en av centrumbildningarna
- att* av de ordinarie ledamöterna nominera ordförande till var och en av centrumbildningarna

Bakgrund

Stockholms läns landsting har genom åren tagit initiativ till olika satsningar på Södertörn för att söka utjämna den obalans som råder mellan de norra och södra delarna av Stockholmsregionen. Obalansen består i att södra regionen har en lägre andel högutbildade och höginkomsttagare, lägre skattekraft, mer sociala problem, sämre kommunikationer, sämre tillgång till högre utbildning och en lägre andel moderna företag än den norra regiondelen.

Bilaga

Samverkansavtal mellan KI och Stockholms läns landsting, 2 st

2005-10-15

Inom Stockholms läns landsting diskuterades i början av 1980-talet frågan om en forskarby vid Huddinge sjukhus. Syftet var att få till stånd ett samarbete mellan sjukvård, forskning och näringsliv som en del i en större satsning på Södertörn. Landstingets förvaltningsutskott beslutade 1983 att utreda frågan om en forskningsby. I utredningsarbetet deltog bland annat företrädare för hälso- och sjukvårdsförvaltningen, regionplanekontoret, Karolinska Institutet, Utvecklingsfonden och Huddinge kommun. Utredningsarbetet utmynnade i rapporten "Landstingets samverkan med forskning och näringsliv vid Huddinge sjukhus. Enligt utredningen var förutsättningarna för att etablera ett bioteknikcentrum vid sjukhuset mycket gynnsamma.

Landstinget beslutade den 1 januari 1985 att inrätta Centrum för bioteknik (CBT). I april 1985 kompletterades landstingets beslut med att Stiftelsen Centrum för bioteknik i Huddinge bildades. CBT beskrivs av många att vara grunden till det som senare kom att bli Novum forskningscentrum och de utvecklade planerna på en forskningspark och ett universitet.

Uppbyggnaden av ett forskningscentrum vid Huddinge sjukhus fortsatte och landstinget beslutade att 1986 inrätta Stiftelsen Centrum för dentalteknik och biomaterial (CDB). Efter några år ändrades verksamheten vid detta centrum från produktutveckling till mer biologiskt inriktad forskning varvid stiftelsen ändrade namn till Centrum för oral biologi (COB).

Dessa två stiftelser växte fram ur forskningsverksamhet som tidigare utvecklats vid Huddinge sjukhus.

Nästa centrumbildning ägde rum 1989 då landstinget beslöt att bilda Stiftelsen för nutrition och toxikologi (CNT). I beslutsunderlaget betonades vikten av samarbete mellan nämnda centrum och företag inom en rad branscher, bland annat livsmedels- och läkemedelsföretag.

Ytterligare ett centrum kom till 1991 efter beslut av landstinget att bilda Stiftelsen Centrum för strukturbiokemi (CSB).

Stiftelserna har allt sedan tillkomsten drivits i enlighet med landstingets intentioner. Externa vetenskapliga revisioner har genomförts vid flera tillfällen, med goda resultat. Även sedvanlig revision har utförts av såväl landstingets revisorer som auktoriserade revisorer. Dessa har inte givit upphov till något ifrågasättande av den verksamhet som stiftelserna bedriver. Således har det inte funnits anledning att ompröva verksamheten vid Novumstiftelserna.

2005-10-15

Under senare tid har stiftelsernas verksamhet uppmärksammats i skrivelse/e-post ställd till landstinget. Det som framförs är bl a att de ekonomiska medlen inom stiftelserna använts på ett sådant sätt att de till väsentlig del kommit privat företag till godo. Landstinget har som konsekvens av detta låtit utreda påståendena, genom extern juridisk expertis i samarbete med förvaltningens jurister. Stiftelsen för oral biologi har inte berörts i detta sammanhang.

Av utredningen framgår att stiftelserna inte själva bedriver någon verksamhet i enlighet med vad som uttryckligen anges i stadgarna. Varken revisorerna eller landstinget har dock haft något att invända respektive rikta anmärkning mot denna ordning.

I utredningen framkommer att det i formellt hänseende föreligger en jävsituation för VD för stiftelserna, eftersom VD tillika är prefekt vid KI:s institutioner för Biovetenskap och Medicinsk Näringslära och härigenom har rätt att företräda KI och teckna dess firma. Enligt stiftelsestadgarna skall aktiebolagens (ABL) regler äga tillämpning med avseende på VD:s befogenheter, vilket innebär att ABL:s jävsregler blir tillämpliga i motsvarande mån. Därutöver gäller stiftelselagens jävsregler för den som styrelsen bemyndigat företräda styrelsen. Enligt aktiebolagslagens regler om ställföreträdarjäv är VD således förhindrad att företräda stiftelserna och bereda och förbereda frågor samt delta i överläggningar och beslut i stiftelsernas styrelse rörande avtal med KI. Nu är det emellertid endast parterna som kan göra gällande ogiltighet, varför jävet i praktiken saknat betydelse. Ställföreträdarjävet infördes i ABL så sent som 1999 i syfte att utöver de s.k. intresse- och sakägarjäven ytterligare skydda aktieägarnas intressen i aktiebolag med ett spritt ägande. Någon motsvarighet finns inte i stiftelselagen, varför det heller inte finns några skäl att upprätthålla en sådan jävsregel i de aktuella stiftelserna.

I övrigt har det inte framkommit något i utredningen som kan innebära att styrelserna genom beslut skulle ha åsidosatt stiftelseförordnandena och därigenom gynnat något privat företag eller annan organisation med motsvarande men för stiftelserna.

En samlad bedömning av den juridiska granskningen ger vid handen att några allvarliga fel eller försummelser inte skett inom stiftelserna.

Förvaltningens synpunkter och förslag till beslut

Mot bakgrund av ovanstående gör förvaltningen den bedömningen, oaktat att det inte föreligger några allvarliga fel, att det är angeläget att omedelbart åtgärda de påtalade bristerna.

2005-10-15

Förvaltningen har prövat olika alternativ till förändringar och har i detta arbete fört diskussioner med såväl Karolinska Institutet som ordföranden och VD för de aktuella stiftelserna vilka ställer sig bakom föreliggande förslag.

Det övergripande målet med att inrätta stiftelserna har varit att dels utjämna den regionala obalansen mellan norr och söder och dels en satsning på att skapa en högkvalitativ forskning inom forskningsområden som varit underförsörjda och som är av stor vikt för landstingets huvuduppgift inom sjukvård och tandvård.

I slutet på 90-talet gjordes en utredning rörande effekterna av de satsningar som gjorts via de aktuella stiftelserna. Av utredningen framgår att syftena med satsningarna på Novumstiftelserna att ge en grundläggande kompetensuppbyggnad inom det biotekniska området uppfyllts i hög grad. Vidare slås fast att basen för den vetenskapliga utvecklingen av den kliniska verksamheten vid Huddinge Universitetssjukhus uppnåtts och att strukturer byggts för fortsatt och förstärkt utveckling.

Sammanfattningsvis anser utredningen att effekterna av satsningarna på stiftelserna givit mycket stor effekt när det gäller den offentliga utvecklingssektorn medan effekterna inom den privata utvecklingssektorn är mycket små.

Det är därför av största vikt att förändringen av organisationsstrukturen inte får leda till att den erkända forskningen vid Novumstiftelserna äventyras. Däremot bör all uppmärksamhet riktas mot åtgärder som kan stärka nyetablering och utveckling av nya företag i området. Detta är också en viktig uppgift att utveckla inom ramen för, det nyligen startade, utvecklingsprogrammet för den Regionala Kärnan Flemingsberg. Utredningen är ett samverkansprojekt mellan Stockholms läns landsting, Botkyrka kommun och Huddinge kommun.

Utgångspunkten när det gäller att åtgärda de påtalade bristerna har således varit att verksamheten vid stiftelserna skall beröras i så liten omfattning som möjligt. Det har därför inte heller varit aktuellt att överväga några förändringar i de satsningar som landstinget gör vid Novumstiftelserna

I sammanhanget har olika förslag övervägts. Slutligen har förvaltningen i samråd med KI fastnat för ett alternativ där nuvarande stiftelserna CNT, CBT och CSB helt avvecklas och ersätts av en centrubildning inom ramen för Karolinska Institutets organisation. Stiftelsen för oral biologi, COB, föreslås i konsekvens med övriga stiftelser, också avvecklas och överförs till en ny centrubildning på samma villkor som övriga stiftelser. På grund av denna stiftelses karaktär är det inte möjligt att låta den gå upp i samma

2005-10-15

centrumbildning som de övriga, utan här föreslås en ny separat centrumbildning.

Verksamheten vid nuvarande stiftelser behålls oförändrade och överförs i sin helhet till de nya centrumbildningarna. En särskild styrelse inrättas för centrumen där landstinget och KI naturligen skall ingå, men även extern representation bör finnas. Ordförande utses från landstinget. Förslagsvis kan också namnet Novum leva kvar.

Medelstildelningen från landstinget bör ske inom ramen för nuvarande regionala ALF-avtal, men med den skillnaden att redan i landstingsfullmäktiges budgetbeslut "öronmärka" de resurser som skall tillställas de nya centrumen.

Verksamheterna förlås överföras till de nya centrumen per 1 januari 2006. Nuvarande stiftelser avvecklas så snart förutsättningar finns.

Den fortsatta samverkan med KI i den nya centrumstrukturen regleras i särskilt avtal som skall ske inom ramen för den samverkanskonstruktion som finns, dvs. det regionala ALF-avtalet. Förslag till avtal bifogas ärendet.

I sammanhanget har också diskuterats en översyn av den forskningspark som är lokaliserad till Novum-området. Det finns anledning att göra en större översyn av denna verksamhet ur flera olika perspektiv. Förvaltningen ser dock att detta lämpligen bör göras inom ramen för det utvecklingsprogram för den Regionala Kärnan Flemingsberg som nyligen startats.

Sören Olofsson